

SZÉPIRODALMI

FIGYELEŐ.

40-ik szám.

Szerkesztői szállás,

hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók : Üllői-ut és Kisfaludy-utca sarkán 11-ik szám.

Megjelenik e lap csütörtökön.

Előfizetés helyben házhoz hordva, vidéken postai szétküldéssel, *félve* 5 ft. *egész évre* 10 ft.

Kiadó hivatal,

hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók : Egyetem-utca 4-ik szám.

VISSZATEKINTÉS.

V.

Semmisem könnyitené annyira a stalista feladatát, mint egyszerű, kivétel nélküli szabályok. E szerint megfoghatom, ha íróink nagy részínél, időrül időre, bizonyos nyelvi, stilistikai statutumok látszanak megállapítva, ha nem is elméletileg, legalább a közös gyakorlat és lelkiösmeretes ragaszkodás által. Ilyen már a könnyen betanulható szabály : „ő személyre, az dologra vonatkozik.“ De a ki e szabályt, minden következményivel, hiven akarja foganatosítani, ha ép nyelvérzéke van, csak hamar észreveszi, hogy vagy az élő nép, örege apraja, hibásan beszél, vagy e lapidaris törvény nem oly mindent befoglaló, mint gondolta. Ki azon feltételből indul ki, hogy az élő nép, nem egyenkint, vagy tájankint, hanem egész öszletében hibásan, szabálytalanul beszél, következőleg a nyelvtudós tiszte megszabni a korlátokat, octroyálni a törvényeket, melyek határai közt szabad csupán mozogni a nyelvnek : ahhoz jelenleg nincs szavam. Ki azt állítja, hogy más *szókötésre* van szükség, ha cselédemmel értekezem, ha társalgok, ha magamat „ungenirt“ átengedem az anyai tejjel beszűt, a gyermek szobában, vagy a pór iskola dulakodásai közben kifejtett nyelvérzékemnek, másra pedig, ha vezérczikket írok, ha regényem személyeit beszéltetem, ha szinpadról szólok a közönséghez; hogy a mi ott természetes, jól kötött, jól rendezett beszéd, itt nem az, hanem itt más rend, más kötés, más viszony kell : az csak menjen a maga útján, mert az az enyémmel sohasem találkozik. De a ki elismeri, hogy a nyelvész

kötelessége nem „a priori“ szabályok felállításában, vagy részletes igazságnak egyetemes törvénynyé emelésében, hanem abban áll, hogy legkisebb árnyalatig kinyomozza a nyelv szellemének *élő* nyilatkozásait (s a mult irodalmi hagyományát csak is ez élő szellem kritikája mellett fogadja el) : az a főnebbi szabály kérdésében meg fogja hallgatni — nem is mondom már : a népet, a szegény parasztot, mert félek a vádtól, hogy e mi dicsőséges stilusunkat el akarom póriasítani, — hanem meg fogja hallgatni azt a kisasszonyt, kinek nyelvérzéke őt-hat sprachmeister s divatlapjaink által még nincs tönkrejutva, azon atilás öreg urakat, kik a leendő termés felől beszélgetnek, vagy *önmagát*, tulajdon primitív kifejezés módját; apellálni fog rosszul értesített, azaz 20—30 évi zagyva táp által megrontott nyelvérzékítől saját jobban értesült, azaz még minden idegen befolyástól ment, szűz nyelvérzékéhez. „Ő személyre, az dologra vonatkozik.“ Első tekintetre ki vonná kétségbe ezen szabály helyes voltát, noha így is azonnal szembetűnik egy kis gyöngéje. Nem mondom a lovamról : ő kehes, nem a kardomról : ő rozsdás, ellenben a Deák felirati javaslatáról tudom hogy : ő irta stb. Eddig áll. De az az már itt is mutogatja foga fehérét, hogy ő nem a személynévmás *neutruma*, mely csupán dologra vitetik (mint például az angol *it*) hanem mutató, még pedig távol mutató névmás, mely személyre dologra egyaránt vonatkozhatik, mihelyt ezeket a szóló magától kissé távolabb viszonyban

gondolja. „Péter volt nálad?” felelhetem: *ő*, felelhetem: *az*. De az *ő* kissé melegebb, szívélyesebb árnyalat, mint az *az*, — míg egy harmadik felelet, mely a kérdés alanyát ismétli: *Péter*, közönyös árnyalatnak látszik. Tehát már e példák szerint sem mindenható szabály, hogy: „*ő* személyre, *az* dologra”; legfőlegb szűkségben segítő iskolai szabály az elemi tanítás könnyebbségére.

De méginkább feltűnik e szabály olvasása, ha a következtetést nézzük, melyet belőle némely stilstánk von. Ezek szerint most sem lett volna szabad *belőle*-t írnom, hanem: *abból*-t, mivel a *belőle* személyragos névutóban *ő* lappang s e helyett áll: *ő-ből*, az *ő* pedig csupán személyre vihető, dologra nem, s itt a „szabály” *dolog*, nem személy. Jól van, tisztelt uraim, de nem sejtik-e, hogy önök e szabálya szerint az egész *nemzet* rosszul beszél magyarul? A népre hivatkozom-e, mely így dalol: „Be van az én szüröm ujjá kötve, De nem tudod rózsám, mi van *benne*” — meg így: Turós tészta derelye, Egyél rózsám *belőle*” meg így is: Felszántottam Czegléd utcát ugar gyanánt, *Belé* vetém a rózsámat búza gyanánt . . .” stb. stb. a végtelenig? Vagy a régibb irodalomból idézzek: „Vegyen kegyelmed *benne* (aranyokban, mai szólas szerint: aranyokból) a mennyit akar . . . Ugy ada felesége egyet az étekgógnak *belőle*.” (Cserei)? Vagy classicus Berzsenyink *tölggyét* említsem, melynek: „*benne* termő fergek erős gyökerét megörlik?” — Azt hiszem fölösleges. Önök, ha utra készülnek s a táskát szereltetik, magok is így fognak szólani az inashoz: „Vedd ki *belőle* a régi holmit, s rakd *belé* ezt meg ezt.” Valóban nem tudom, én vagyok-e nevetséges, hogy ily kézzelfogható dolgot magyarázok, vagy ama túlaggódó stilstánk, kik nem merik használni a személyragos formát, hanem helyette *abból*, *abban*, *a felett*, *az alatt*, *a körül*, *azzal*, *arról* stb. formákat erőlködnek behozni, ott is, hol a távolrólmutatás szűksége nem forog fenn, csupán mivel: „*ő* személyre, *az* dologra!”

A tény egyszerűen így áll. Nem igaz, hogy az *ő* csupán személyre, *az* csupán dologra vonatkozik. Állításom első része vakmerőnek tetszik, miután ezer példát idézhetni, hol az *ő*, dologra víve, valóságos képletlenség. És mégis úgy van. Maga az *ő*, tiszta

önálló formájában s raggá nem módosulva is, akár hányszor vitetik oly tárgyra, mely nem személy. Hallgatok azon esetekről, mikor a beszélő nép a dolgot mintegy személyesíti, pl.: „dejszen, csak rossz ló *ő*, azt mondom én”; vagy mint magam is odafenn íram: „az *az* már itt is mutogatja foga fohérét, hogy *ő* nem a személyes névmás neutruma.” Más példát hozok fel. Minden falusi gazdasszonytól hallhatjuk: „A libák kimentek az utcára, eredj hajtsd be *őket*.” — Vagy az *őket* elhagyásával mondhatja még: „eredj hajtsd be!” De sohasem mondja így: „A libák kimentek, hajtsd be *azokat*.” Ellenben mondaná: „*azokat* ne bántsd, csak a többit hajtsd be.” Ha pedig az *ő*-t még személyragozzuk is, azaz ily raggal módosított affixumokat, névutókat használunk, a veleélés oly mindennapi, hogy példákra sem szorul. „Hajtsd be, adj *nekik* enni.” „Megharap a kutya? Ne félj *tőle*” stb. ki mondaná: „adj *azoknak* enni? ne félj *attól*?” — Olykor meg az *ő* a személyragos affixumok s névutók mellé is kitétetik; midőn a cselekvény visszahatását személyre vagy dologra erősebben akarjuk árnyalni, pl. „Tudja ám az a macska, hogy *ő*róla foly a beszéd.” Semmi sem volna visszásabb, mint: „*arról* foly a beszéd.” Ha valaki így mondaná: Tudja a m. hogy *arról* foly a beszéd . . .” azt kérdeném tőle: *miről* hát? A mondat érthető sem volna.

A kérdés ide dől. Ha *csupán a harmadik személyi viszonyt* akarjuk kifejezni, személynél dolognál egyaránt, használjuk az ige 3-dik személyét, vagy a ragos nevet, névutót szintén harmadik személyben, *ő* vagy *az* kitétele nélkül.

Ha e harmadik személyi viszonyt még erősebben akarjuk árnyalni, a tárgyhöz mintegy közelebb vinni, akkor személynél *mindig*, dolognál is *gyakran*, kiteszszük az *ő*-t; *az*-t ily esetben soha. Például. „Hova lettek a lovaid? — Eladtam.” — „Hova lettek a lovaid? Eladtam *őket*, az istenadtákat.” *Azokat* nem jó ide.

Ha *czélunk* nem csupán e harmadik személyi viszony — tágabb vagy szorosabb — kijelölése, hanem azon árnyalat érezhetővé tétele is, hogy a tárgyat magunktól *némi távolságban gondoljuk*, vagy rámutatunk, vagy kiemeljük, akkor van helye az *az* kitévésnek.

Lássuk már most, miben tér el felfogásunk a Br. urétól.

Tisztelt munkatársunk ezt írja. „Elsőben is azt jegyzem meg, hogy az : *azt, azokat, annak, attól* stb. nemzeties használásának egyedül biztos fogantyuja az, ha mind annyiszor megfontoljuk, hogy szabály szerint nem tulajdonképi névmások, azaz : netalán ismétlendő név helyét pótló, hanem valódi *mutató* szócskák; ennél fogva mindig hangnyomattal mondjuk ki. A leirt mondat hangos kimondása tehát gyakorlati eszközt nyújt, hogy megítélhessük, vajon nem helytelenül vagy szabálytalanul alkalmaztuk-e gondolatunk vagy eredetünk gondolata kifejezésében.“ Ez az első és nagy parancsolat. A második hasonló ehhez : a fő szabályt alkalmazza birtokra; a harmadik pedig személyragos névutókra és affixumokra. Végre a negyedik eseteket hoz fel, midőn az *az* csakugyan névmás 1) ha pleonastice használtatik 2) ha nem bizonyos tárgyra, hanem egész mondat értelmére vonatkozik.

Szerintem és minden nyelvtan szerint az *az* mindig és mindenkor valóságos névmás (*pronomen*) és így, ha tetszik „ismétlendő“ vagy akármi módon elhallgatott név helyét pótolhatja. Hisz ez világos. „Beteg vagy?“ Felelhetek rá, hogy *ismétlem* a (mellék) nevet : „Beteg.“ De felelhetek így is : „Beteg vagy?“ „Az.“ *) — Ime az *az*-zal nem mutattam semmit, hanem ismétlendő név helyét pótolám. De pótolhatom a nevet úgy is, hogy nem ismétlek semmit, hanem vagy nem jut eszembe a név, vagy nem akarom mondani. „Ki törte el a poharat?“ Mondhatnám : „Pista“ — de vagy nem akarom, vagy nem tudom nevezni, s ilyenkor rámutatok : „Az ni!“ Ez utóbbi használata ragasztotta rá a „*mutató* névmás“ nevet. Minémü mutató *szócska* volna, s a beszéd, melyik részéhez tartoznék, ha *nem* névmás : én nem tudom. Tisztán tárgymutató szócska van ugyan nyelvünkben : *a! e!* meg *ni!* „Ahol mén-*a!*“ „Ehol jün-*e!*“ „Amott megy *ni!*“ De nem gondolnám hogy a ragozható *az, a* szócskát ezek közé sorolná t. értekezünk. Annyival kevésbé mert helyes példájában maga is úgy használja, mint „is-

métlendő név helyét pótló“ névmást, igaz hogy rámutató értelemmel, de azért csak névmás az. Ugyanis ezt írja. „Virágaink közt a *dahliák* legkelendőbbek és azok mivélését ajánlom leginkább.“ Ugyan kérem mi helyett áll itt az *azok*, ha nem az „ismétlendő“ *dahliák* helyett. Ha az *azok* nem létezne a világon, nem így kellene-e szólnunk : „Virágaink közt a *dahliák* legkelendőbbek, én hát a *dahliák* mivélését ajánlom leginkább?“ Kétszerkettő ez.

A fentebbiekből két dolog áll tisztán előttünk : 1) hogy az *az* (természetesen mint *névelő* : *az, a* itt nem forog szóban) valóságos névmás, nem személyes ugyan hanem úgy nevezett mutató névmás. 2) Azért, hogy *mutató* névmás nem *mutat* mindig a tárgyra, sokszor csak az „ismétlendő név“ helyett áll.

Lássuk mit mond tovább Brassai. Azt mondja, azt következteti : „hogy az *az*-t mindig hangnyomattal ejtjük ki : s hogy a leirt mondat hangos kimondása gyakorlati eszközt nyújt, hogy megítélhessük, vajon nem helytelenül, vagy szabálytalanul alkalmaztuk-e.“

Véleményem szerint nem így van a dolog. Csak akkor teszünk rá hangnyomatot, midőn mutat, kiemel, különít. De vannak esetek, mikor egyszerűen ismételi, vagy mikor a 3-dik személy viszonyát némi távol gondolással pótolja : s ilyenkor nem illeti hangsúly. Ilyenkor ama másik szabály sem mindig áll, hogy „*az*“ csupán *ige* elé jöhet. „A ki részeg, bolond is *az*.“ Hangsúly a *bo*-szótagra esik. „A bátyád volt itt?“ Nem *az* volt hanem az öcsém.“ Hangsúly a *nem*-en. Mondhatnám; „Nem *ő* volt,“ kissé közelebb járva személyéhez. Legfőlebb másodrendű nyomaték ha érzik rajtok, de a fő súly más-hova esik.

De továbbá, valamint a „hangnyomattal ejtés“ nem biztos fogantyuja e mutató névmás nemzeties használatának : ép úgy nem igazít el a másik szabály vagy ismertető jel, melyet Br. ur e névmásról ad, hogy t. i. „a mondat utolsó részébe — pontosabban : az *ige után* — nem helyezhetni“ azt. Nem akkor, midőn hangsúlyja van, kiemel, különít, nyomatékosan rámutat a tárgyra; de bátran akkor, ha csak „ismétlendő név helyét“ vagy hozzáteszem, névszóval ki nem fejezett, csak gondolt név helyét pótolja, már akár „pleonastice“ akár szükségből. Imént fölvetett pél-

*) Nehogy a melléknév galibát okozzon, szükségesek látom megjegyezni, hogy főnévvel is így bannánk ez esetben... „Tanár vagy?“ — „Tandr.“ — „Tanár vagy?“ — „Az.“

dám ide is szolgál. „A ki részeg bolond is (*van*) az.“ Ime, a mondatnak utolsó részében, pontosabban az ige után áll. No de ez bővített kifejezés, mondhatja t. értekezünk, fölösleges az *az*, tisztán el is maradhat: „A ki részeg, bolond is.“ De már a következő példa ellen ezt a kifogást sem tehetni. Föntebb, a II. szám alatt írásm: „Ezért helyezünk mi nagy fontosságot t. munkatársunk Brassai felszólalásában; ezért kísérik (*azt?*) saját észrevételeinkkel.“ Akkor, nem lévén helye megoldásnak, függőben hagytam az *azt* sorsát, zárjel közé rekesztém, hogy szépen viselje magát, míg rákerül a sor. Most már előveszem, s *azt* mondom, hogy nem fölösleges, nem henye, nem pleonasticus. Pedig a mondat utolsó részében, pedig ige után áll. De szükséges vala megkülönböztetnünk: Brassait kísérik-e, vagy felszólalását. Első esetben *ő*-t irtunk volna. „Hogyan, ha *ő* és *az* személyre dologra egyaránt vihető?“ fog szavamon az olvasó. Csakhogy, engedelmet kérek, *egyaránt* általánosan nem mondtam. Nagyában áll, hogy az *ő* dologra nem igen használtatik, s az illető helyen felhozott példákban az is kiteszik, hogy dologra, tiszta névmás és nem személy- vagy birtokrag képében, csak oly esetben használunk *ő*-t, mikor bizvást el is maradhat. Ez észrevételt itt még egy mássikkal pótlom meg: jelesül, hogy az *ő* (tiszta) névmás használatára nézve, midőn dologra vitetik, különbség van az egyes szám és többes szám, kivált pedig ezek tárgyesetei közt: *őtet*, *őket*. Egyesben ritkán, talán soha sem vitetik dologra, kivéve ha a dolgot személyitjük. „Hova lett a lovad?“ „Eladtam.“ Az, *őt*, *őtet* igen roszul hangzanék. „Hova lettek a lovaid?“ „Eladtam *őket*“ már közönséges. E szerint még mindig áll, hogy a hol az *ő* kitételének valódi szüksége forog fenn, például kétes szóvonzatban, ott az *ő* bizvást viheti személy-különböztető szerepét. De ha az *ő* nem tiszta névmási alakjában áll, hanem raggá van felolvadva, akkor, nyelvünk összes tanubizonysága szerint, elveszti e személyt jelelő tulajdonságát, s arra nézve, ha vajon ragozott névutó, illetőleg affixum, használatos-e, nincs egyéb zsinór mérték csupán az: úgy akarunk-e a tárgyról szólni, hogy egyszerűen a harmadik személyi viszonyt jelöl-

jük, vagy még ezen kívül némi távolító, kiemelő, különböztető árnyalat is rejlik mondatunkban. És itt tekintetbe kell vennünk, azt a miről főnebb futólag emlékeztem, hogy a ragban lappangó *ő* (velem, veled, vel-e, képem, képed, kép-e) a közelmutató *e*, ez névmásból, vagy pontosabban az *e!* (itt gyün-e!) mutató szócskából látszik származottnak, melynek aztán a távolmutató *a!* az felel meg. Hogy ennek így kell lenni, következő példával világosítom. „Ez a kutya meg akar harapni (közelmutató). Ne félj *tőle*.“ Így mondjuk legtermészetesebben. „Ne félj *ettől*“ már nyomatékos volna. „Ne félj *attól*“ — ebben meg már az *attól* nem a kutyára, hanem az egész gondolatra vitetnék, t. i. „attól hogy megharapjon.“ De ne mutassam csak a kutyát ily közel, hanem általánosítsam a mondatot, például, *a mely* segítségével, ilyen formán: „*a mely* kutya nagyon ugat, ne félj *attól*“: itt már a távolmutató *attól* jobb, mint a *tőle*, melyben közelmutató *e* rejlik; úgy hogy itt éppen a *tőle* használása üti meg a finom nyelvérzékét. Pedig ige után, pedig a mondat utolsó részében áll.

Innen csak egy lépés van már t. munkatársunk azon állításához, hogy valahol csak az *az* nem hangsúlyos, nem pleonasticus, nem egész mondatra vonatkozik, ott mindenütt vagy birtokrag, (*-jok, uk, jek, ök* stb.) vagy személyrag (*vele, velök, belőle, belőlük* stb.) kívánatlik. Nem. Ez ép oly fesszéssé tenné a stilt mint az *az*-nak helyén kívüli használata. Vannak különböztetési esetek, hol *az* szükséges a dolog kijelölésére. Lehet bonyolult körmondati szerkezet, hol az *az* kitétele már azért is kívánatos, mert főneve oly esetben áll, hogy az értelem végett szükséges a constructió fordultával más esetet (ragot) venni, s annak hordozójává a névmást rántani elő. Végre, a mi fő különbség, a ragozott névben, névutóban, affixumban rejlő *ő*-névmást (vagyis a közelmutató *e*-t) mindannyiszor *az* váltja fel, valahányszor a szerkezet távolabb mutatást kíván. Úgy hogy, ha Br. ilyen példát kötne szívemre: „*A mely* virágok legkelendőbbek, ajánlom mivelésüket.“ habozás nélkül kijavítanám: „*A mely* virágok legkelendőbbek, ajánlom *azok* mivelését.“ — Hanem elég e két kis szóról, mert sohasem lesz így vége.

BELIRODALOM.

WOHL JANKA KÖLTEMÉNYEI. Kiadja Jókai Mór. Pest 1861. Nyomatott Engel és Mandellónál. (Vége.)

Nagyon helyeslem azon bírálatot, mely a formákat és gondolat kifejezését tartja vizsgálatra fő szempontjának. De részemről jobbnak tartom a baj gyökerére menni egyenesen. A kifejezés, a rhytmus, rím és nyelv elleni vétségek tanulságosak a költői mesterség tekintetében. Ezen külsőségekben való haladás a tökély felé szintén végetlen, mint egyebekben is; de minél inkább kezdő valaki, annál fontosabb a *lényegre* magára fordítunk fő figyelmét. A külalakra, modorra és formára való tulnyomó figyelem teremt a vaktában utánzókat.

Ezt nem az e lapokban eddig megjelent bírálatok ellenében hozom fel, melyek a külforma kötőse alatt mindig eszmét kerestek, hanem magam igazolására. A különbség köztünk csak az, hogy én az eszméből hibáztatom a kifejezést és formát, míg az e lapokban megjelent bírálatok a formából és kifejezésből kiindulva mondanak véleményt magára a gondolatra és gondolkodásra. Magam sem hallgatom el a forma, kifejezés, nyelv törvényei ellen elkövetett hibákat; de megkülönböztetem a lélektani szempontoktól, s ezek alá rendelem. Főleg a lélektani tartalmat s nem az aethetica formáit tartom szem előtt.

Nem a költő ügyességét, hanem főleg egyéniségéből folyó eszméit és érzületét bírálván, csak egyet akarok kiemelni, a mi főleg e czikk formájának mentségéül szolgál. Míg kiválóan a formát bírálva kénytelenek vagyunk részletekbe bocsátkozni, s a jó és gyenge strophákat, sorokat idézgetni, az írói egész egyéniség bírálatánál általánosságokat mondunk, s számos adatból elvont igazságokat, melyek mintegy az összes benyomásból származnak, — s nem gondolom, hogy az általános észrevételek kevesebbé tanulságosak volnának, mint a bonczolgotó részletezések. — Megvan mindkettőnek haszna és becsé, s én csak a magam eljárását védem, a nélkül, hogy a másikat legkevésbé ócsárolnám.

Wohl Janka költeményeinek részletes analysisébe nem bocsátkozom. Legyen szabad bírálatbeli hajlamomat, véleménymondási jogomat használnom, a mint czélszerűnek vélem, s megmaradnom az általános jellemzés terén.

Valamint a valódi érzelmet megelőzik e fiatal költőnél a bizonytalan vágyak, úgy az egyes eszmék megalakulását a megalakítási türelmetlenség. Az ifju kor, mintegy belső ösztönnél fogva,

kísérletek, s nem ritkán versírási kísérletek kora, a mit, ha hatalmunkban állana, sem kellene gátolnunk. Mindamellett azonban, hogy az ifju kort kiválóan a költészet korának nevezik, a nagyon ifju költők művei kisebb nagyobb mértékben magukon viselik a kristályosodni s formákká szilárdulni nem képes eszmék jellemét. Olyanok körülbelől az érett művész teremtéseihez képest, minők a fiatalkori ambitio ábrándjai a férfikornak gyakorlati és sikeres energiájához képest. Határozott eszmék, érzelmek s meggyőződések nélkül határozott formák és erősen kifejező hangulatok lehetetlenek. És mind a gondolkodás, mind az érzésmód, mind a meggyőződések csak alakuló félben vannak még az ifjukorban — habár vannak kivételes példák a kora érettségre.

A tiszta, erőteljes kifejezés, szabatos forma mindig concentrált lélekre, szabatos felfogásra és gondolkodásra mutat. Megfordítva, a zavaros, határozatlan, elmosódó kifejezés, idomulni nem tudó forma az ellenkezőről tanuskodik. Hasztalan mondjátok hát lángeszűségnek a félszegül nyilatkozó eszmét, a hóbortos kedélyt, a chaoticus érzelmeket s a bármi merész, de találó vonások helyett kiáltó színzagyvalékot festő képzeletet. — Hogy fel ne hozunk másokat, nézzétek végig azon magyar költőket, Berzsenyitől napjainkig, kiknek szava legnagyobb és legtartósabb viszhangot adott nemzetünknel, nem-e az egészséges érzelmek, derék eszmék s correct képzetek talpraesett kifejezésénél fogva ragadták meg szívét lelkét az egészséges magyarnak? És vajon Petőfi, kinek költészetét mintául szeretjük venni, volna-e kitünő esze azon elszánt járása, képzeletének azon erőteljes „r jzolásai“, érzelmei azon emberségesen őszinte hangja nélkül az a kitünő író, azon teremtő művész, az az ékesen és magyarán szóló s magyarán szeretett Petőfi, a ki volt és marad állandóan?

Távol legyen, hogy egy kezdő s szerényebb dicsőséggel beérő költőt ama lángeszűkhöz akarjak hasonlítani. Csak szembetűnő példát kerestem, a mi önkénytelenül is eszembe juthatott, mert költőnők igen hő bámulója Petőfinek, mint igen sokan közelebb lejárt s most lejáró lyrai költészetünk képviselői közül, s mint igen sokan, mégis eltérő uton járkal . . .

Némely holt tárgy, ha hosszúra nyújtjuk, elveszti pattanós rugékonyságát, az esetvonás, ha elmoszuk, határozatlanná teszi a képet, s bizonyos csillagok, ha üstököt bocsátanak, híg fénynyé olvad, a mi tán égi *test* lehetett különben. Költőnő műveiben pedig gyakori tünemény az elnyújtás,

a vonások elmosása, és föleresztése. Gyakran tapasztaljuk, hogy egy hasonlatot, minő a lélek és tenger, vagy a kedély állapot és az ég hasonlata, egész egy költeménynyé nyújt ki. Az ilyet a jelesebb költők egy vagy két sorban tudják kifejezni, a hasonlatot csak eszköznek, s nem a költészet vagy költői mű czéljának tekintvén. — Továbbá nagy kedve telik költőnek abban, hogy valamely igen tetsző jeles költemény egy-két strophájára „viszhang“-ot *) írjon. E „viszhang“ abból áll, hogy a felvett idegen sorokat rendre saját stropháinak zársoaraiként használja. A mi Aranyánál, Petőfinél négy sor, abból nála ugyan annyi hosszú stropha kerekedik; a mi az eredeti költőnél erőteljesen fejezett ki egy hangulatot, itt elgyengül s más hangulattá lesz. Tudjuk, hogy a fiatal költők más költőkből ügyekeznek többnyire hangulatot kölesönözni; — de épen a hangulat az, mit legkevésbé lehet mástól venni át, épen ez az, a minék csak akkor van hatása, ha közvetlen, egyéni. Tudjuk, hogy a zongora művészek gyakran készítnek *variatio*kat egy-egy nagy művész eszméi nyomán; de megvalljuk, nem vagyunk annyira jártasak a zenében, hogy e téren a művészet és mesterség felett határpert mernénk kezdeni. A nevezett „viszhang“-okról egyszerűbben is kifejezhetem a benyomást, melyet rám tevének nemcsak a hangulat, hanem alakítás dolgában. Oly forma meddő gyakorlatnak tetszik nekem ez eljárás, mint az, mikor azon kezdenők a festészetet, hogy a jól körvonalozott és árnyalt metszvényt felhígított színekkel töltenők be. Továbbá ódaszerű és másnemű kisebb nagyobb dalaiban szerzőnek gyakran találunk közhelyeket, melyek, épen mivel sokat használták, elhagyák színöket sőt eredeti formájokat is s nem nagy értékűek a költészetben. Gyakran találunk pongyolaságot is; mert a ruha akkor legbővebb, mikor nincs alatta test. — Megjegyeztük már, hogy szerző szeret a határozatlanságig nem pozitív érzelmekbe csapongani, s csodálkoznunk nem lehet, hogy képzelete sem igen alkothat megfoghatóbb képeket. Természetes, hogy az abstract belső életnek abstract nyilatkozatait találjuk, hogy képes és tömör költői nyelv nem igen kereshető, a hol a költői eszme igen elvont, igencsekély, vagy igen határozatlan. Ha szerzőnek csak azon igen kedvelt kifejezéseit tekintjük is, minők „üdv-essilag“ (394 l.), „végzetnehéz“ (319 l.), „üdvszerelem“ „bű-fénylő emlék“ (467 l.), s valahol, úgy emlékszem, vagy ha nem jól emlékszem, igen valószínű, hogy a „bű-üdv“ is előfordul. Az ilyesek gyakorlati e kötetben. Az ily szórakás egészen német eredetű; — de nem eredete ellen teszünk kifogást, hanem költői szempontból. Üdv-szerelem pl. azon kívül, hogy nem azt teszi magyarul, a mit a szerző ért alatta, t. i. üdvös, vagy üdvözítő szerelmet, hanem az üdvnek, vagy üdvözülésnek szerel-

mét, ez, valamint a bű-üdv, két oly abstractióból összetett valami, melyek minél jobban halmozottnak, annál inkább metaphysikai körülírássá válnak, holott a költő épen ellenkezőleg nem determinálni akar, hanem képet adni. Maga a német, melynek nyelve oly hajlékony az összetételekre, hogy már alig van oly ellenmondó két-három szó, melyet össze ne ragasztana, minél inkább hégelivé teszi a költői nyelvet, annál kevésbé lesz költői nyelve.

A fenebb felhozott néhány példa is mutatja a két hibát: egyik, hogy határozatlan abstractiókat, másik hogy néha nem érthető eszmét foglalnak magokban az ilynemű germanismusok. Az eszme határozatlansága, vagy ellenmondása, feltűnő bennök.

Az oly sorok, minőkkel a „B. Eötvös Józsefhez“ irt óda végződik, nemcsak hogy megfogható képet nem adnak, hanem a legügyesebb commentatorok is nehezen igazodnának el rajta. Ez óda szerint csupán a szerelem örökkévaló az ember kebelén,

„S ha fénye költészetben megtörődik,
A költő-névre istenség szövődik.“

Nemcsak a merő elhalványodásig elvont az utóbbi sor, hanem magából a gondolat testéből is, ha volt, határozatlan pára lett.

A gondolat határozatlanságából foly, hogy a compositió és eszmemenet is néha igen szabálytalan. Sok példát idézhetnénk, de elég legyen egy rövid vers. (405 l.) Az első strophában két lélek úgy találkozik, mint két meteor, mely vagy összeölelkezik, vagy feldulja egymást. Ám legyen! De a második versszakban sem egyik sem másik meg nem történik, mert ime az egyik lélek ismeretlen nap, s a másiknak sötét oceanján egy szebb világot alkot. Még ez is megmagyarázható Laplace és Humboldt képzeletével; de ki magyarázza meg, hogyan következik utána:

„És most, hogy olyan olyan messze vagy,
Az új világ ismét sötét leszen,
És most bevallom, és bevallhatom,
Szeretnék egyszer sirni, sirni kebleden.“

Midőn ezt leírom, újra megnéztem, vajon a 405-ik lap után a 406-ik következik-e, s vajon a harmadik versszak valóban ez utóbbin áll-e? s — bár csalódtam volna! — csakugyan azon renddel állanak egymásután, amely renddel elmondám.

A képek és eszmék sok ízben tapasztalt zavarán kívül látjuk új lyránk sötét új dráma- és beszélyirodalmunk egy nagy hibáját is feltűnedezni, mely szerint az emberi érzelmek egyszerű és természetes kifejezése helyett, mondhatni, érzelmi paradoxonokba tévedünk, melyek olykor elmések lehetnek, csak hogy nem érezhettük. Az „Áldás reád!“ című vers (242 l.) így végződik:

„De bár nem adsz te csak halált nekem,
Oh, boldog, százszor boldog e halál!
Áldás reád!“

*) Úgy-nevezett glossát.

A let legfőbb üdvét így élvezem,
S ha mostan csöndes éltet nyujtanál,
Üdvöm sirján álkoznám az imát :
Áldás reád !"

Ha egyébnek mind tudnánk is határozott értelmet adni, a legnagyobb emberi sympathia sem képes beleérezni magát ily lelkiállapotba, melyben valakit annyira szeretünk, hogy halálunkért is csak áldjuk őt, s még is az életet, azt a csöndes (s miért csöndes?) életet, — nem fogadjuk el tőle, sőt még az „Áldás reád“ imát is megátkoznók, ha az a valaki csöndes életet adna (nem tudjuk ugyan, *nyujtanál* anyi-e mint hosszan *folytatnál*, vagy vele engem *kindálnál*, vagy pedig annyi mint *adnál* nekem).

Vannak szerzőnőnek sikerültebb dalai, melyekben a hangulat tisztább, a lélekállapot s a gondolatmenet világosabb. Azon dalai ezek, melyek positiv érzelmeket foglalnak magokban. E kötetben legsikerültebb az, mely 434-ik lapon áll, mely kiválik s mintegy elüt a többi közül. A mi szerzőnőnél ritkaság, van benne bizonyos fokozatosság s bevégeztség; mert különben még sonettek kísérletei sem a végén csattannak, sőt igen gyakran a vége leggyengébb költeménye. Itt más-ként van. A végén szebb e költemény. Az eszme egyszerű és természetes, s a kifejezés is szabatosabb, a nyelv is jobb. Ime a két első versszak e Himfyre emlékeztető dalból :

Éjjel nappal téged látlak,
Rólad szólnak minden álmak,
Merre járok, merre kelek,
Mindenütt csak téged lellek
Kedvesem!

Minden hang neved kiáltja,
Szemem mindig képed látja,
S bárha sírok, bár mosolygok.
Mindig, mindig rád gondolok
Kedvesem!

Még jó a 3-dik versszak is :

Minden csillag fenn az égen
Szerelmed egy fénye nekem;
Lelkemet előnti vágygyal,
Édes, szomju kívánsággal
Kedvesem!

De már rossz képet foglal magában a 4-dik szak :

Minden rózsá illatárja
Nékem *szavad* búvarázsa,
Fülemilék dalolása,
Szerelmednek vallomása
Kedvesem!

Igen szép azonban a következő :

Minden szó, mit ajkad ejtett,
Bennem egy-egy dalt fejejtett,
S szemed minden tekintése,
Közel üdvök hirdetése
Kedvesem!

Legszebb pedig a bevégezés :

S most, hogy lelked él szivemben,
Mennyország nyílt kebelemben,
Üdvözültem benne régen,
Mert szerelmed ez az éden,
Kedvesem!

Az 4-ik versszak két első sorát kivéve, melyben ismét mutatkozik a költő az azon hibája, hogy a hangot az illathoz hasonlítja, és hogy bűv-várás-féle elvont eszmével köti össze a különböző érzékek tárgyait, a többi oly kedves, a mily egyszerű. Ily minden nagy szavak, erőltetett hasonlatok és érzelmek, hiányos eszmék nélküli kis vers nagyobb becserű, mint az, melyben *isten lehelletéből* lett a Reményi hegedűje!

Számos megjegyzést tehetnék még a technikára; mert sok helyen igen hibás a rhythmus, néhol több, néhol kevesebb szótagú sor is fordul elő, mint kellene; a hangzat sokszor nehézkes, s a mi több, felette sok a germanismus a nyelvben, minő a „névtelen iszony“ e helyett „kimondhatatlan“ vagy hallatlan; „át meg át“ (durch und durch); a helytelen, magyartalan szórakásnak is, természetes, igen sok példait hozhatnók fel. Habár mutatja mindez, hogy költőnőnek felette sok tanulni valója van még a versformák, a rím és rhythmus, s a nyelv és különösen a magyar nyelv dolgában, a fő hibát magában a tárgyban, a gondolatokban keressék.

A talpra esett gondolat, az őszinte s valódi érzelem, a fenytéket ismerő képzelet teszi művészté a poesist : ezek nélkül csak mesterség, még ha a technica magas fokán áll is tökélynek. Csupán az egészséges eszmék és érzelmek által válik a költészet fontos tényezővé a nemzetek műveltség történetében.

Bajos volna a költők számára szabályt készíteni arra nézve, hogy megbíráhassák, melyik az ép kézláb, melyik az élehetetlen eszme, mi az eredetiség s mi a bizarrság, mi a valódi és mi képzelt érzelem, mi az átérzés és mi a szeszély? Hol van mindezek határvonala? Minden költő maga döntheti el ezt, már tárgy választásában. Szabályt adni erre nézve fölösleges is. Lyránk mostani állapotjában elég azt kiemelniünk, hogy már a tárgy maga eldönti igen gyakran a költemény sorsát. Vannak félszeg gondolatok, gyenge kedélyhangulatok, bizarr vagy homályos ötletek, melyek nem érdemlik meg a feldolgozást. Vannak eszmék, melyek csirájokban épek, de nem engedünk nekik időt, hogy erősekké fejlődjenek, s ezt találom főbajnak költészetünkben, mi alá nem értek egy két fényes kivételt. Berzsenyi egyik legnagyobb lyrai költőnk, ki nem volt szegény eszmékben s még magasztos eszmékben sem, kinek mély érzelme a legvalódibb pengésű hangot adja, s minden tekintetben egyik leghivatottabb költőnk, s mégis ezen véleménynyel volt : „Jó verset írni nagy munkát, nagy erőlködést (erőfeszítést) kíván. A ki egy ódán hét számra dolgozni nem tud, az *poéta soha sem lesz*. A mely vers hamar készül, rövid életű az, mint a Varga Péter bocskora.“

Tudjuk, hogy vannak szerencsés talentumok, kiknek látszólag csak játék a versköltés, s sokan ilyennek tartják Petőfit. De tudjuk, hogy Petőfi, ki hajlandó volt minden sugallatnak engedni, egy-

felől sok oly dalt irt, mely nem áll e nagy tehetség sok jeles művének színvonalán, másfelől tudnunk kellene, hogy jobb dalai épen nem hevenyészettek. Éjjel nappal zugott fejében egy-egy egészséges eszme, s az utczán járva főzött ki néha egy-egy tárgyat; félnapot, egész napot töltött szobájába zárkozva, egy vers megírására, — s hogyan is lehetne jeles művet alkotni a lélek minden tehetségének koncentrálása nélkül? — Ide is illik, a mit a nagy német költő mond: „minden egész műhöz egész ember kell.“

Legszükségesebb volna mostani lyránk emelésére, hogy minden a „ki kezébe lantot vesz“ vállalja el azon munkát, hogy tárgyának elejét végét, logikai helyességét, lélektani teljes valóságát fontolja meg, s nem engedvén minden futólagos szeszélynek és ötletnek, csak a valódit méltassa feldolgozásra. A tárgy körül elkövetett ezen őszinte munka maga után vonja, sőt magával hozza a formák körüli lelkiismeretességet is, s ha az eszmékben a Berzsenyi ajánlotta késedelmet nem röstelljük, alig ha nem fogjuk teljesíteni azon szabályát is, mely szerint „a versben egy szükségte-

len szónak sem szabad lenni. Nem azon kell igyekezni a poétának, hogy a kicsiny és szűk materiáról sokat irhasson, hanem hogy a legnagyobb s legmesszebb terjedő tárgyakat és gondolatokat minden lehetséges rövidséggel s tömörséggel adja ki, mint a trombita az összeszorított hangot.“

Gyakran tapasztaljuk újabb lyránkban, hogy egy gyermekes eszme, egy ötlet, egy egyszerű hasonlat kedvéért írják az egész verset, s nem hogy szélesen kiterjedő, s sok eszme volna egy költeménybe összevonva, hanem az egész is oly csekély gondolat, hogy néha két sorra is alig érdemes. — Az erőteljes rövid kifejezés, mely kizár minden pongyolaságot és áradozást, nem hiszem, hogy a technicára, a rímre s hangzatosságra való ügyeket is föl ne ébreszsze. Sőt a műgond a compositio harmoniájára is ki fog terjedni, mely leginkább az eszméknek egy fő eszme alá rendelésében áll. Költészetünk csak a valódi, őszinte gondolkodás és átérzés által közeledhetik az idealismushoz, melytől nagyon eltávozott, s csak az eszmék cultusa teremtheti ujjá költészetünket.

SALAMON FERENCZ.

T Á R C Z A.

A TYUK ÉS A FARKASVEREM. *)

(Népmese.)

Egyszer egy kicsiny tyúk kapirgál, kapirgál,
Hát a házfedélről kövecs hull fejére;
Erre ugy megijjed, hogy elkezd szaladni.
„Tyúk koma, tyúk koma, hova oly sietve?“
Kérdi a kakas, de még neki sem áll meg.
Mind csak azt azt kiáltja: „Jaj, jaj, jaj!
Égszakadás, földindulás,
A fejemen egy koppanás,
Szaladj te is pajtás!
Szaladj te is pajtás!“

Kakas is megijjedt, együtt tart a tyúkkal,
S a mint így szaladnak, kérdi tőlök a nyúl:
„Hova hova futtok?“ „Kérdezd meg a tyuktól,“
Ez pedig kiáltja: „Jaj, jaj, jaj!
Égszakadás, földindulás,
A fejemen egy koppanás,
Szaladj te is pajtás,
Szaladj te is pajtás!“

A nyúl is megijjed, s mind a hárman együtt
A mint így szaladnak, kérdi tőlök az őz
Azután a róka, végtére a farkas:
„Hova hova futtok?“ „Kérdezd meg a tyuktól,“
Ez pedig kiáltja: „Jaj, jaj, jaj!
Égszakadás, földindulás,
A fejemen egy koppanás,
Szaladj te is pajtás,
Szaladj te is pajtás!“

Az őz is megijjed, róka is megijjed,
Farkas is megijjed, hatan futnak együtt,
S elérnek estére rengeteg erdőbe;
Ott is csak szaladnak tüskén, bokron, árkon,
Előre, előre, se látnak, se hallnak,
S mind a hat belé hull a farkas verembe.
De egyik sem bánja, nem kell már szaladni,
Legalább pihennek, elaluszhatnak szépen.

Víradóra kelve, búra fordul kedvök,
Nem lehet kimenni, élelmet keresni,
Ehetnék mindegyik, kiváltkép a farkas.
„Mondanék én egyet, kettő lesz belőle!“
Így beszél a farkas. „Halljuk!“ mond a róka.
„Bizony csak azt mondom: a kinek közöttünk

*) Gyermek költészetünk (nem *gyermekes*, hanem gyermek számára való költészetünk) parlag mezején örömmel üdvözöljük e naiv mesét. A ki csekélylené ez irodalmi lapba, ne feledje, hogy egy Puskin nem tartotta méltóságán alulinak népmeséket dolgozni ki.

A neve legrútább, együk meg ebédre.“
 Mindegyik rámondja : „Jó lesz biz az, jó lesz!“
 Feláll hát a farkas s elkezd így itélni :
 „Farkas-barkas az is szép,
 Róka-bóka az is szép,
 Özem-bözem az is szép,
 Nyúlám-búlam az is szép,
 Kakas-bakas az is szép,
 Tyukom-búkom jaj de rút!“

Megették a tyúkot, de biz' meg se kottyant,
 Elfűtta hát újra nótáját a farkas;
 Kakast is megették s elaludtak szépen.
 Viradóra kelve ismét csak busúlnak,
 Nem lehet kimenni, élelmet keresni.
 „Most is csak azt mondom — így beszél a farkas,
 Még egyszer azt mondom, a kinek közöttü k
 A neve legrútább, együk meg ebédre.“
 Mindegyik rámondja : „Jó lesz biz az, jó lesz!“
 Feláll hát a farkas s elkezd így itélni :
 „Farkas-barkas az is szép,
 Róka-bóka az is szép,

Özem-bözem az is szép,
 Nyúlám-búlam jaj de rút.“

Megették a nyúlat, másnap meg az őzet,
 Földre heveredtek, elaludt a farkas,
 Nem alszik a róka, így is úgy próbál,
 Jaj de nincs mit tenni, nem lehet kimenni,
 Fejét megvakarja, leereszti farkát,
 Gondolja magában : rám jön a sor holnap.
 Jobb lesz megelőzni, valami szép módon.
 Azért még sötétben rákezd a nótát :
 „Róka-bóka az is szép,
 Farkas-barkas jaj be rút!“
 Enné már a farkast, farkas is fölébred.
 „Nem úgy van a nóta, máskép van a nóta,
 Így van ez a nóta!“ S megette a rókát.

Egyedül a farkas a farkasveremben,
 Már hijába tudja legjobban a nótát,
 Kurta lett a nóta, elfogyott a nóta,
 De azért csak fujja, fujja orditozva,
 Reggel este éjjel, délre vacsorára,
 Mai nap is hallszik rengeteg erdőben.

GYULAI PÁL.

ELŐKELŐ VILÁG.

Orosz beszély.

GRÓF SOLLOHUBTÓL.

II.

Ha én a magam ínye-kedve szerint irnám
 a beszélyt, hősemül egy lovagias tulajdo-
 nokkal felruházott ifjat választanék, kinek
 erős vas akarata, de egyszersmind borzasztó
 titkos szenvedélye volna, mely őt rendkívül
 érdekessé tenné minden érzékeny szívű vi-
 déki kisasszony előtt. Szerelmes volna soká,
 nagyon soká. Kedvese is vizsontszeretné
 soká, nagyon soká. Minden a maga rendjén
 folyna. Volna benne egy kis patak, egy ár-
 nyékos fa, s gyöngéd találkozások; beléjőne
 minden, a mit a szerelemről s természetéről
 mondanak. Most hirtelen vihar tornyosod-
 nék, a vész elkezdene zúgni, megjelenne egy
 haragos atya, vagy mérges anya, vagy dü-
 höngő gyám, szóval valami gonosztevő.
 Egyik akadályt másik tetézne, csupa klasz-
 szikai rendben — csak a legvégén, az utolsó
 előtti lapon derülne ki, mert a tragikai be-
 zárás nem költ ma már illő részvétet, a kö-
 zönség jól van vele lakva. A gonosztevő
 hát egyszerre megjuháznék, s az én szerel-
 mes párom összekelne, hegyen völgyön la-

kodalom, mindenki boldog lenne, én is meg
 volnék elégedve magammal.

Haj, de én nem választhatom elbeszélé-
 sem fő személyét költött világból, mesés
 emberek közül, hanem közületek, pajtás, ki-
 ket napokint látlak, s elétalálok, ma a Mi-
 hály-színházban, holnap a vasutnál, másszor
 meg a Néwa-soron.

Már pedig ti, kedves jó fiuk, szeretett
 barátim, jó pajtások vagytok, az igaz, de
 hajdani érzelgős lovagok, de mostani regé-
 nyeink hősei ti nem vagytok. Ti Dumé-hez
 jártok ebédre, ti kihívjátok Taglionit, ti
 tánczoltok, gazdag leányokkal vagy híres
 kaczerhölgyekkel. Ti csak olyanok vagytok,
 mint minden más ember, s őszintén bevall-
 va, valami titokszerüt, regényest én nem lá-
 tok bennetek. Jó fiuk vagytok, barátim
 vagytok, egyéb semmi. A való, a rettentő
 való, melynek engedni kényszerülök, pa-
 rancsolja nekem, hogy benneteket hü elbe-
 szelésben, hazug czifra nélkül állítsalak elő.

Késő vala már, hogy Leonin haza ért az

álarczos bálból. A keskeny előszobában egy szál fagyugyertya leégett s lefolyt. Szolgája Timofej alutt egy padon.

— Nem jött valami nekem? kérde Leonin.

— Parancs nagyságodnak : holnap hétkor gyakorlásra.

Leonin összerántá homlokát.

— Más nem?

— Levél a postán; gondolom Nasztászia Alexandrowna küldi.

— Volt valaki nálam azalatt?

— Setinow herczeg.

— Jól van.

Egy ifju huszártiszt szobáján kevés a leírni való. Nyereg, pipaszárok, néhány körhajz, egy bronz tintatartó, egy kis szőnyeg, Taglioni szobrocskája, egy ágy — eddig van.

Leonin pipára gyújtott s feltöré a levelet.

— Nagyanyámé — monda.

Olvasni kezdé.

„Édes Misám! Már négy hete, hogy nem kaptam sem egy sort tőled, sem hírt rólad. Csak nem vagy beteg, galambom? Talán csak nem vagy kurta-vason? Vigyázz is, lelkem Misám, ne járj a katonai szabályok ellen. Utoljára is egy : szabály szerint vagy szabály ellen; minek hát csupa semmiért rosz fát tenni a tűzre s a feljebbvalók előtt hirbe keverni magad? Fogadj szót előjáróidnak, Misa, őrizkedjél a rosz társaságtól és gonosz tanácstól „Madarat tolláról, embert barátjáról“... azt mondja a példabeszéd.

Leonin itt megállta, s elgondolkozott. — Mi köze a grófnénak én velem? Miért beszélt nekem affélét? Talán észrevette az este a színházban, hogy páholya felé tekinték, mivel ott ült Setinow. Bizonyosan megtetszettem neki, hogy oly nyájasan beszélt velem, mint meghitt barátjával, s bokkrétáját is nekem adta. Ilyesmit nem adnak oly embernek, ki iránt valaki egészen közönyös. Megfoghatatlan!

Folytatta az olvasást.

„Ne gondold, Misa, hogy nekünk öregeknek már egy csepp eszünk sincs, hanem csupa dőreséget mondunk. A mi tanácsunk mindig jó, még akkor is, ha nektek fiataloknak nincs inyetekre. Lá-

tod, példának okáért, ezelőtt két hónappal nagyon haragudtál rám, a miért nem engedtem, hogy megházasodjál. Azt írod, hogy a leány gyönyörű-szép, angyali arcza és szíve, karcsú termete, pompás haja van — mind elhiszem, de hát neked, Misa, hogy van a fejed-alja? Mikor szegény Olinkám, a te édes anyád, meghalt, s mindjárt utána atyád is mihelyt — nem akarok roszat mondani utána — mihelyest, mondom, felesége vagyonát eltékozolta, egyedül az én gondviselésem alá jutottatok, a bátyád, meg te, öt esztendő korodban, meg kéthetes hugocskád. Akkor tehát öreg fejemmel hozzá láttam a gazdasághoz, ha számotokra valamit megkuponíthatnék, hogy legyen, ha felnőtök, mihez nyulni. De már el van gyengülve az emlékezetem, bizony csak öreg asszony vagyok én már : akármennyit törtem magamat, mégis minden vagyonunk, az enyém is oda számítva, csak négyszázegynehány paraszt. Mi jut ebből neked? Höl vegyek hát én annyi jövedelmet, a miből te, meg a feleséged, tisztességesen élhettek, mint nemes emberhez illő? Hiszen csak toilette-jére kevés volna összes jövedelmünk. Azért, hogy öreg vagyok, tudom én, mi az, fővárosban lakni : ez is kell, az is kell. Miért van ennek s annak kocsija, nekem meg nincs? Mért van másnak atlacz-köntöse, nekem egy szikra sincs? Elhiszem, hogy hogy szép a leány . . .“

— Bizony szép az! — gondolta Leonin sohajtva : micsoda haja van neki! Soha sem láttam oly szép haját. S a beszéde! a mosolygása! — Csak a szeme egy kissé apró, úgy tetszik nekem. Apró biz a, mi tagadás benne. Hanem bezzeg a grófnénak csuda-szép szeme van, fekete, mint a szén, ragyogó, mint a csillag . . . Mit ír csak még nagyanyám?

„ . . . szép a leány . . . De hát tudod-e hogy igazán szeret is? Hogy nem csak egyenruhád, külsőd tetszett meg neki? Mert tudd meg azt, Misa, hogy te igen esinos legény vagy.“

— Magam is azt tartom nem vagyok épen rut — gondolta Leonin elégtlenül. — Nem csak az Armidinnak tetszem én . . . Hadd lám:

„Hiszen hozzád megy, hozzád szokik . . . azután beáll az unalom, azután nem! attól isten őrizz! . . . Misa, ne is kérj, hogy beléegyezzem . . . gyenge találnék lenni, engednék, s győzhetném aztán a sirást öreg napjaimban miattatok . . . !“

— Édes jó nagyanyám! — gondolta Leonin : most is előttem a képe alacsony házikójában a nagy karszékben, a mint lassan forgatja a biblia levelét, vagy papunkkal, Joan atyával, halkán beszélget . . . Lelkem jó nagyanyám! . . . De mi köze a grófnénak énhozzám? Lám, tudja, hogy nagyanyám nem engedett megházasodnom, azt is tudja, hogy Armidinba szerelmes vagyok . . . különben, hát igazán az vagyok? Lehet, hogy szerelmem csupán a képzelet csalódása. Vagy nem? A bizony meglehet . . .

Megint olvassa :

„Néha az jut eszembe, Misa, hogy megver az isten, a miért jobban szerettelek s jobban elbecéztelek, mint bátyádat és húgodat. Bátyád már nagy süheder volt, húgod pedig még csak szopos, mikor magamhoz vettelek. De te már szaladgáltál a piros kantusban, hosszú fürtös hajad a válladat verte, megöleltél, a térdemre ültél, megcsókoltál s örökké ezt hajtottad : „Nagyanyám, én leszek a maga gyámola!“ Ekkor tájban született a szomszédasszonynak, jóbarátomnak, a Gorin-nak, második leánya, Nadinka, s tréfából mátkapárnak nevezünk benneteket. Később gyakran s komolyan is beszélgettünk erről s szavunkat adók egymásnak. Most két éve meghalt szegény Gorin — isten nyugoszsza meg! Halála előtt meglátogattam s rátok fordult a beszéd. „Reád bízom Nadinkát“ monda. „Válaszszon férjet szíve tetszése szerint; ez végső akaratom. Ha azonban Misáddal megszeretnék egymást : éljenek boldogul. Gazdagságra nincs szüksége. Egész vagyonomat neki hagyom. Nénje gazdag, s drágán vette gazdagságát; de maga akarta úgy — én semmire sem kényszerítettem leányomat.“

„Akkor te a vidéki gimnáziumba jártál, aztán csakhamar beálltál az ezredbe, és sokáig nem láthattad az én Na-

dinkámat. Később Nadinkát, a dajkájával Szavisnával együtt, Pétervárra vitette a nénje, ki ott valami nagy ur felesége. Látod, Misa, az volna egyszer neked való menyasszony! Tizenhárom éves volt, mikor elment innen hazul, szép természetű, barátném leánya, birtokosa egy nem nagy, de igen csinos és adósság nem terhelte jószágnak; a mellett igen jó indulatu, nincs elkényeztetve, nem szeszélyes. Ez volna egyszer neked való menyasszony, Misa! Látod, az én minden boldogságom a te boldogságod. Ne haragudjál, ha néha kellemetlen szót mondok neked. Hidd el, galambom, a te javadért teszem. Csak szolgálj még, a házasság nem szalad el, ráérsz. Óvd magad a rossz emberektől, de kivált a kártyától. Vasárnap- és ünnepeken eljárj templomba. Vétek ezt elmulasztani, ne terheld a lelkedet vele. Szeretnék, a ti üdvötökért is, egy bucsújárást tenni Kiewbe, a barlangzárdába, az isten-anyja képéhez, s a szent sirjához, Woronesbe. Csak azt nem tudom, hogy győzöm ki erővel meg pénzzel. Tudod, milyen idöket élünk : a csür leégett, a takarás annyi, mintha nem is volna. Te Pétervárt szolgálsz, hátszó kell, száuka s minden egyéb mint fiatal tisztnek; húgod idestova eladó — azt sem ereszthetjük üres kézzel a más házába! Bátyád, mióta az ezredtől haza jött, unja magát szörnyen; arra a gondolatra jött hát, hogy nagy vadászatokat tartson. Mind erre pénz kell, de mit legyen az ember; fiatal ember megkívánja, hogy kedvét tölthesse. Válgig mondtam neki, ne hagyja még ott az ezredet, de azt felelte, nem nekivaló.“

„Egyébaránt jól vagyunk, nincs semmi változás. Vasárnap búcsu volt nálunk. A püspököt várták, de nem jött. Misa után Joan atya (köszönt) magacsínálta szép prédikációt mondott. Isteni tisztelet után a szomszédok : Lidarin-ék, Mitrovicsin-ék, Bobülew-ék *) nálam maradtak ebéden. A bíró is itt volt, meg egy kiszolgált 2-od kapitány, ki

*) Közönséges nevek, mint Szabó, Kovács, Nagy, épen nem divatozók a fő ranguaknál, kik közé most Leonin vágyik. Ez benne a célzás.

Amérikában is járt s mindig a tengerről beszél.

„Itt van minden ujságom, Misa. Falun keveset hallani. Csókollak lelkemben. Fogadd anyai áldásomat. Isten tartson meg jó kedvben, egészségben. Vigyázz, meg ne hűtsd magad. Imádkozzál istennek, és ne feledd öreg nagyanyádat

Szwerbin Nasztásziát.“

— De miért mondta nekem a grófné — gondolá Leonin — hogy szánjam a főrangú nőket, ha majd előkelő társaságban forgok? Hát csakugyan foroghatok ott? No bizony, mért ne? Takaros fiú volnék, tánczom tűrhető. Ügyetlen sem vagyok a társalgásban; Armidinéknál mindig hínak a mazurkában . . . no s, hátha igazán megtetszettem volna a grófnénak? . . . Pompás volna! Bezeg irigyelhetné valamennyi gárdabeli piperkőcz s párisi frakkos uracs, a kik most ugy édelegnek a grófné körül . . . És én, a szegény, mellözött tisztcske, én az első lépéssel feljebb állnék, mint ők valamennyien . . . Csak Setinow-ot kell fölkérnem, ő majd bevezet a legjobb házakhoz . . . s ott összejövök a grófnéval.

Ily édes gondolatok közt lefeküött, de sokáig nem jött álom a szemére.

Nem vala még oly romlott, vagy oly ravasz, hogy a női kegyet önön emlekedésére lett volna használni szándoka. Mi őt a grófnéhoz vonzotta, mindenek fölött ennek szépsége volt, melyhez fogható nem vala ábrándképei közt. Szeme lángragyujtá szívét, halk, zöngelmes hangja fölízgatá képzelődését. Ifju vala, szerelmes . . .

Vágyai egén már-már lemenőben volt egy halvány csillag, Armidin kisasszony, s méltóságosan kelt a fényes nap, az igéző grófné : uj ismeretlen fény ragyogta be őt. Egyszerre most e naptól mélyen, mélyen hatott szívébe egy szikra. Ah! a becsvágy szikrája volt ez. Bármint sajnálom hősem

gyengéit bevallani — a valót nem szabad elpalástolnom. Én nem tudom, miért szövődött egybe szerelmes zászlótartónk lelkében a grófné képével az előmenetel, a kiűntetések kecsgetető gondolatja. Talán azért, hogy már szunnyadó félben vala — elég a hozzá, ugy tetszett neki, mintha a grófné rámosolygana, mintha ő erre szerelemmel függesztené szemeit, hozzá hajolna csöndesen; a grófné meg oly szép, oly dicső, oly igéző volna most is, oly édesen mosolygana rá, órá, ki már szárnysegéd, majd ezredes, kereszt a mellén, — aztán tábornok, altábornagy, segéd tábornagy, kormányzó tábornagy, miniszter . . .

S az elalvás percében méltóságosan borult vállára a Sz.-András szalagja.

Hiába ránczigálta aztán Timofej a lábát, s orditá fülébe, hogy hét óra, ideje fölkelni, s menni gyakorlásra. Álmosan rugta el Timofejt magától, s uj méltósága érzetében hosszu, mély álomba hanyatlott.

Az ébredés bezeg nem lön kellemes . . .

Egy ordonnance az ezredtől e parancsot hozá neki : „Leonin zászlótartó tüstint jelenti magát az ezredi irodában, hivatalos közlemény hallása végett.“ A közlemény a lehető legkurtább volt. Főnöke maga elé sem bocsátá a bűnöst, hanem fogságba küldé három napra.

Mily unalmas a fogház! Pusztá falak, elült börszékek — a szögletben porczogó egér — a mellék szobában durván sózott katona-élcz — a napi életrend megakadva, s künn az ablak alatt sürgő életzaj boszszantja az embert.

Leonin neki szomorodott. Este felé csöndesen elszunyadt, egy nyitott könyvre borúlva . . . Egyszerre hangos kaczaj ébreszté föl. Setinow, övesen, tarsolyosan, mint fenzolgáló tiszt, vezeté be Szafjewet. Neveték. Szafjewet már ismerjük; Setinow-val tüstént megismerkedtetem önöket.

(Folytatjuk.)

KISFALUDY-TÁRSASÁG.

A Kisfaludy-társaságnak e hó 25-kén tartott ság és a holdmezővásárhelyi casino. E szerint a rendes havi ülésében két alapító lón bejelentve Kiskfaludy-társaság alapítóinak sora jelenleg kö- u. m. Kiss Andrásné szül. Bernátffy Ida asszony- vetkező :

Régi alapítók :

Gr. Andrassy Györgyné,
Gr. Andrassy György,
Ballagi Móricz,
Hg. Batthyány Fülöp
Gr. Batthyány Kázmér,
Debreczeni polgári casino,
B Eötvös József,
Gr. Erdödy Kajetán,
Fáy András,
Fogarasi János,
Gévay Antal,
Kiss Károly,
Kiss Lajosné,
Kovács Mátvás kanonok,
Lukács Móricz,
Miczky Zsigmond,

Nagy Károly,
Névtelen,
Névtelen,
Pesti színészek,
Péchy Józsefné,
B. Podmaniczky Armin,
B. Podmaniczky Frigyes,
Rákóczy János,
Id. Schedius Lajos,
Sopronvármegye,
Szemere Pál,
Szöllőssy Jánosné,
Toldy Ferencz,
Trefort Ágoston,
Viola József,
Gr. Zichy Domokos, püspök.

Új alapítók :

Antonovics Kálmáné,
Papi Balogh Péter,
Gr. Batthyány Géza,
Gr. Batthyány Lajosné,
Bereghszázi Pálné,
Gr. Bethlen Józsefné,
Bezerédj Istvánné,
Bohus Jánosné,
Gr. Dessewffy Emil (200 ft.)
Egressy Galambos Sámuel,
Emich Gusztávné,
Emich Gusztáv,
Eördögh Józsefné és Szentiványi Farkasné,
Garay Alajos,
Györi takarékpénztár,
Heckenast Gusztáv,
Hertelendy-Karácsonyi Mária,
Holdmezővásárhelyi casino,
Horváth Lajos,
Gr. Karácsonyi Guidó,
Kármán Lajos,

Kenessey Albert,
Kiss Andrásné,
Gr. Leiningen Erzsébet,
Lukács Györgyné s Tar Sámuelné,
Gr. Mikó Imre,
Nagyváradí takarékpénztár,
Gr. Nádasdy Lipót,
Pesti takarékpénztár, (200 ft.)
Pécsi nemzeti casino,
B. Podmaniczky Arminé,
Ránolder János püspök, (200 ft.)
Reményi Ede,
Rottenbiller Lipót,
Szentandrassy Lajos,
Sztankoványzky Imre, főispán,
Szücs Lajosné,
Tomori Anasztáz,
Valics Antalné,
Vojnics Márk,
Vojnics Tivadarné,
Weisz Bernát Ferencz,

A könyvtárt ujabban gyarapították : Frankl Vilmos ur 1, Horváth Döme ur 4, Szilágyi István ur 1 db könyvvel.

Shakspeare „Velencei kalmár“-jának fordítása Ács Zsigmond urtól és az Odyssea első éneke Zombory Lipót urtól bírálat alá bocsáttatának. Kovács János urnak Lamartineből fordított

Genovéváját a bíráló kiadásra nem ajánlván, ez a fordítónak visszaadatik.

A pályázó Erzsébet-legendákról a bírálók a legközelebbi ülésben adják be véleményüket.

Pesten, jul. 26-án 1861. *Greguss Ágost*, titoknok.

A kritikáról még — egy kis toldalék.

Nem értetni, vagy félre értetni, oh mely kin! nem csak a szerelmesnek pedig, hanem a — kritikusknak s aethetikusknak is. Ezt a nagy kint kell nekem szenvednem, — nem is szólván másról! — legközelebb a Wohl Janka költeményei bírálójától, ezen átalam ismeretlenül is igen tisztelt Anonymustól. Ha ugyan igazán nem- vagy félreértés, s nem valami egyéb lappang alatta. Mert, midőn W. J. ellen indulna tábort járni, — egy előleges oldalbökéssel rajtam próbálja meg fegyvereit. Én ugyan, mint udvarias férfi, kitünő szerencsémnek tartom oly szép, szellemdús és fiatal hölgyért, ha kell, szenvedni is: de ezuttal szintoly erkölcsi kötelességnek ismerem a t. ismeretlen, szándékos vagy akaratlan félreértéséről felvilágosítani.

O „nem tudja, mit mond rá a kritikával néha ellenzékelt formáló, (ezt már én nem értem!) Szász Károly — hogy *Ő az író egyéniségének* általános ismertetését adja. — Mit mondana rá? Azt mondja, hogy ha W. J. *írói egyéniségét* jellemzendi, igen jól van; de ha ahhoz nem tartozó *személyes* jellemvonásokra terjeszkedik, ha arról beszél, hogy W. Janka szőke-e vagy barna, magas-e vagy alacsony, szépen énekel-e vagy nem, rántást tud-e keverni jobban, vagy zongorázni? stb. stb. az már nem jó lesz! Sőt kész vagyok, becsületes feltételek mellett, egy kis concessióra is, nevezetesen: megbocsátom, hogy a t. ismeretlen, W. J. fiatal-ságát fölhozta, annyiban, mennyiben e *körülmény* a költő *írói* jellemére világot vet. Mert végre is, valamely mű, sőt egész *írói* pálya jellemzésénél indifferens dolog lehet, ha az író férfi-e, nő-e? ifju-e, öreg-e? — Avagy mig senki sem tudta ki legyen a Waverley-novellák híres szerzője, nem lehetett volna-e *írói* jellemét adni? s változtatott-e azon valamit az a *körülmény*, hogy a nagy ismeretlen háta megöl sir Walter Scott lépett elő? Bedé Ádám írójáról azt állítják, hogy György neve daczára nő, — mint híres francia druzája Sand György — de nem tudom ez a kérdés, mig eldöntetlen, lehetlenné teszi-e Eliot György *írói*

jellemzését? Ha azonban *tudjuk*, hogy W. J. hölgy és pedig nagyon fiatal lányka, s ezt *nem tudottá* nem tehetjük, — mondom, szívesen megbocsátom, hogy az ismeretlen kritikus e körülményt főlemli mint könnyítőt, azon gáncsokra, mikkel W. J. költészetét, méltán vagy méltatlanul, sujtja.

Én mindig azt mondtam s mondom, a művet (vagy akár az egész *írói* pályát) vegye, tegye, bonczolja a kritika, de hagyjon békét a személynek. Ez, azt hiszem, annyira világos, hogy megbocsátható fennebb nyilvánított ártatlan kételyem: a félreértés öszintességében. Nem tudom mikor árultam volna el, akár elméletben akár gyakorlatban, oly bogarászó hajlamot, mely csak a legkezdetlegesebb — külső bonczoláshoz akarná kötni a kritika teendőjét s a kritikus szabadságát. Sőt, mint a szerk. igazán megjegyezte, igyekeztem én is az általam ismertett *írók írói* egyéniségét bonczolni, bírálni, elemezni ismertetni. Hogy én, a t. ismeretlen szerint, a kritika legérdekesebb terét, az *író* subjectívásának érintését perleném; hogy én a kritikát csak a rimekkel, caesurákkal, lábakkal és strófákkal akarnám vesződtetni, hogy én a kritikust a lélektani elemzéstől eltiltanám (mert a tiszt. ismeretlen mindezekkel vádol) — ezt, szabad legyen mondanom, nem az én cikkeimből, hanem saját, igen termékeny képzelődéséből olvasta ki.

Legyünk, uraim, tisztában mindenek előtt a kérdés *tárgyával*, azután ellenfelünk *állításaival* s ugy feleljünk, vitatkozzunk. A szellemi és a testi küzdelem igen nevezetesen különbözik egymástól, ki karddal vivott páresatában soha sem *ott* párirozna, a *hova* ellenfele vágott, az csak hamar szépen összevagdálva maradna le a harctérről. Itt pedig, heteken hónapokon át lehet, és pedig ugy látszik szerencsével, folytatni oly vitát, melyben pl. a jobb karra irányzott s meglehetősen határozott csapást makacsul balról párirozzák. S különös! még sem vérzenek el!

Szász Károly.

V E G Y E S.

— A Kisfaludy-társaság igazgatója több felelő megszólítás folytán emlékezetbe hozza, hogy a társaság kiadványaiból azon 60 ivnyi évi könyvosztalék, melynek szétküldözése folyamatban van, mint egészen különálló vállalat, a társaság évenkénti *pártólóra* szorítkozik; a társaság t. *alapítói* hazafiúi áldozatából bejött s bejövendő tőkés s kamatok pedig a társaság tőkéje megalapítására, il-

letőleg (a kamatok) folyó kiadásai fedezésére szánvák, s így ama külön vállalattal semmi összeköttetésben nincsenek. Alapítói számára a társaság, nem jutalmul, hanem köszönetteljes elismerésül, időről időre (a mint egy-egy kötetre elegendő tárgya öszegyül) kiadandó *Évlapjai* egy-egy példányával fog kedveskedni. (Kéretnek a lapok e rövid felvilágosítás átvételére.)

— Az akadémia szünetel, de a mellett szüretel is. Természettani osztályából: *Szabó József* a Dunavölgyén tesz geológiai utazásokat a Vas-kaputól le a Feketetengerig; *Kovács Gyula* a Bakonyt és a bihari barlangokat látogatja meg föld- és növénytani, részint palaeontológiai tekintetből; *Nendwisch K.* a Bánság talaját s annak viszonyát az növényélethez, vizsgálja; végre *Hantken Miksa*, szintén az akadémia megbiztából, a Buda s Tata közti vidék geológiai tanulmányozását folytatja.

— *Érdy János*, muzeumi ör s akad. tag lakásán, mint a lapok írják, két igen érdekes történeti ereklye látható. Az egyik egy zászló, a mohácsi vész idejéből 1526-évszámmal. A másik egy régi olajban festett kép, mely *Morzsinai Erzsébetet* ábrázolja, midőn, a monda szerint, a kapott gyűrű segítségével Zsigmondban Hunyadi János atyjára ismer. A monda, tudjuk, a mesék országába van utasítva, (legújában Teleki József által is), így hát a kép *egykorú* semmi esetre nem lehet, mit csupán azért jegyzünk meg, mert az általunk olvasott lapok elfeledék megjegyezni. S ez által *történeti* jelentősége is alább száll.

— A M. Sajtónak az „akadémia” szó orthographiájában hozzánk intézett kérdésére tudatjuk a *nyilas* jelű újdonságíróval, hogy az akadémia czime új alapszabályai szerint: „Magyar Tudományos Akadémia,” (nagy betűvel is, hivatalos czimben, feliratban stb.). S így a „magyar tudós társaság” nem egyeznék az intézet ön-elnevezésével.

— *Gróf Kemény Sámuel*, az erdélyi muzeum legelső alapítói egyike, mult hó 24—25. közti éjjelen meghalálozott. Béke hamvaira! — Még a mult évben is néhány ezer kötetre menő gerendi könyvtárával gazdagította az erd. muzeumot, legközelebb pedig több mint 50 ivrét kötetből álló „Chartophylacium és Grammatophilacium Transilvanicum” czimű kézirat gyűjteményét küldötte be annak kéziratárába. A vele érintkezésbe jött középosztályú egyének, különösen a Kolozsvárt megfordult írók, művészek stb. nem győzik eléggé magasztalni leereszkedő nyájasságát, szives vendégszeretetét, melyben nála részesültek.

— *Büky Miklós* ur sürgetően felkéri szerkesztőségünket, hogy előfizetési felhívását „Válogatott műveire” közlenők lapunkban. Megvalljuk, annyira nem voltunk *figyelők* figyelői szerkesztésünk előtti időben, hogy B. M. urnak „a lapokban már megjelent” műveit éppen nem vettük észre. Ellenben nagy jól emléksünk egy *Büky Miklós* nevére, de nem mint íróéra. Azt sem tudjuk, személy azonosság esete forog-e itt fenn.

Lehet, hogy B. M. urcsakugyan „válogatott” versekkel, novellákkal, színművekkel fogja megörvendeztetni a közönséget. September közepéig Budára (Krisztina város, fő utca 2. sz.) kéri magához küldetni az 1 ft. előf. díjt.

— *Kipffelhauser naptára* hirdettetik 1862-re. Szerkeszti, a ki „Bolond Miskát,” kiadja Emich. *Aláírási ára* 80 kr.

— *Ozoray Árpád* előfizetést hirdet Szöllősy Nina vidéki elhunyt színésznő irodalmi hagyományaira, e czim alatt: „Egy magyar színésznő hagyományai.” Előfizetési ára 1 ft., mely f. hó végéig Ozorayhoz, a császárfürdőbe küldendő. A tiszta jövedelem a boldogultnak édes anyját illeti, e czélból ajánljuk a közönség figyelmébe.

— A dráma irodalom, ha lassan is, mozgatja szárnyát. A M. Sajtónak tudomása van, hogy *Balázs Frigyes*, kinek *Almásy Tihamérral* közösen írt népszínműve élénk tetszésben részesült, most „Önkéntes” czimű népszínművet fejezett be. „Paulo majora,” nemes ifjúság! azonban népszínmű is jobb, mint semmi.

— Az akadémiai épülettervek rajzaira nézve kár, hogy azokat a közönség szélesb körben nem ismeri. Nem volna-e hajlandó, például a Vasárnapi Ujság, megösmertetni velök olvasóit?

— Beküldetett hozzánk: „Utazási emlékek.” *Irta Ormós Zsigmond. Harmadik kötet.* (Pfeifer). A két első kötetről annak idejében értesítettük volt olvasóinkat.

— *Pályázat.* A magyarországi műegylet részéről ezennel közhírré tétetik, miszerint az 1863. évi műalpra nézve az igazgató választmány által határozottatott, hogy az a magyar történetből vett tárgyú kész kép legyen, melyre a pályázat akkép hirdettetik, hogy a pályaművek 1862. évi május hótól kezdve, ugyanazon év september hóig, azok árának meghatározása mellett, adassanak be, és hogy azon művész, kinek képe műlapul választatik, a vételáron felül legalább is 250 fttal jutalmaztatik. — *Közli Ritter Sándor*, egyleti titkár.

— Épen midőn e sorokat írjuk (6-án d. e. 8 $\frac{1}{2}$ ór.) jelentik a harangok, hogy a fővárosban megint tűz van. Ez uttal a Ferenczvárosban történik égés, nem is messze szerk. szállásunktól, a Duna felé.

— Megjelent a mult napokban: „A levél,” vigjáték. *Irta Greguss Ágost.* A mű kézirat gyanánt van kiadva s előadásához — kivéve jótékony czélokra — a szerző beleegyezése szükséges. (Pfeifer.)

— Mult hó 30-án választatott a m. kir. egyetemnél rector magnificussá *Pauler Tivadar*, jeles tudós hazánkfia.

UJ KÖNYVEK *).

- SÁROSPATAKI FÜZETEK.** Protestans és tudományos folyóirat. Egyház és nevelés, tudomány és irodalom körében. Kiadják a sárospataki ev. ref. főiskola tanárai. Szerkeszti *Antalfi János* gimnáziumi tanár. Ötödik évfolyam. III. és IV. Előf. ára 10 füzetnek 6 ft. (Jäger, S.-Patak).
- SÁROSPATAKI NÉPSZERŰ NAPTÁR 1861.** A sárospataki ref. főiskolai testgyakorló intézet (gimnasztika) javára. Szerkeszti és kiadja *Antalfi János* tanár. (Jäger, S.-Patak.)
- AZ 1861-ik évi MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉS.** Első kötet. 1. füzet. Előfiz. ára egy kötetnek 2 ft. 40 kr. (Ugyanaz németül is). (Osterlamm, Pest.)
- SZÁSZ KÁROLY KÖLTEMÉNYEI.** Két kötet. Ára 2 ft. 50 kr. (Heckenast, Pest.)
- ÁBRÁND és VALÓ.** Beszélyfüzér. Irta *Huszt Jenő*. 1 kötet. (Kádár, Rimaszombat.)
- Emlékbeszéd GRÓF TELEKI LÁSZLÓ** m. akad. tiszt. tag felett. Tartotta a m. tud. akadémia összes ülésében, május 27-én. MDCCCLXI. *Lukács Mór*icz, m. ak. t. t. Ára 20 kr. (Emich, Pest.)
- MAGYARÍTÁS a TERMÉSZETTUDOMÁNYOKBAN,** s különösen annak gyakorlati jelentősége. Olvasta a m. tud. akadémiában május 13. 1861. *Szabó József*, m. akad. lt. Hivatalos kiadás. (Emich, Pest.)
- BUDAPESTI SZEMLE.** Szerkeszti és kiadja *Csengery Antal*. *Negyvenedik* füzet. Ára egy 10 füzetes évi folyamnak 10 ft. — (Emich, Pest.)
- SZÁZ MAGYAR NÉPDAL.** Gyűjtötte s zongora kísérettel kiadta *Füredi Mihály*, a magyar nemz. színház dalszínészeti tagja. Harmadik olcsó kiadás. Ára 3 ft. (Emich, Pest.)
- LAJOS POHARA.** Anakreoni danák három pohárban. Irta *Balkányi Lajos*. (Telegdi, Debreczen.)
- KÜLFÖLDI NÉPDALOK.** *Greguss Ágostól*. Kiadta a *Kisfaludy-Társaság* (Emich, Pest.)
- BEDE ÁDÁM.** Regény. Irta *Eliot György*. Angolból fordította *Salamon Ferencz*. Első füzet. Kiadta a *Kisfaludy-Társaság* (Emich, Pest.)
- MAGYAR NYELVTAN** tanodai s magánhasználatra. Irta *Szvorényi József*. Ára 1 ft. (Heckenast, Pest.)
- A CZIGÁNYOKRÓL és a CZIGÁNYZENÉRŐL** Magyarországon. Irta *Liszt Ferencz*. Ára 2 ft. (Heckenast, Pest.)
- A MAGYAR NEMZET MŰVELTSÉGI ÁLLÁSÁNAK VÁZLATA** az első fejedelmek korában és a kereszténység behozatalának története. A magyar akadémia által a történettudományi osztály jutalmával koszorúzott pályamű. Irta *Frankl Vilmos*, pest-központi növendék pap. (Emich, Pest.)
- UTI RAJZOK.** Irta *Zombori Gedő*. 1 kötet. Ára 1 ft. (A szeptemberben megjelenő 2-dik kötettel, 2 ft.) (Stein, Kolozsvár.)
- PÉCSI TANODAI EMLÉNY.** 1861. Szerkeszti a főgymnasiumi nyolczadik osztály. (Pécs, lyc. nyomda.)
- MAGYAR NYELVÉSZET.** Szerkeszti *Hunfalvy Pál*. Hatodik évfolyam. III. füzet. Előf. ára 6 füzetnek 5 ft. 25 kr. (Osterlamm, Pest.)
- GYÓRI TÖRTÉNELMI és RÉGÉSZETI FÜZETEK.** Kiadják *Ráth Károly* és *Rómer Floris* akad. tagok. II. füzet. Ára 1 ft. (Sauervein, Győr.)
- MUNKÁLATOK** a pesti növendékpapság magyar egyház-irodalmi iskolájától. Huszonharmadik folyam (1859). Huszonnegyedik folyam. (1860). Huszonötödik folyam (1861). (Boldini, Emich, Pest.)
- KORÁNY.** Zsebkönyv. A ref. iskolai ifjuság dolgozataiból szerkesztik és kiadják *Bánffy Dezső* és *Réthy Lajos*. Ára 1 ft. 30 kr. (Stein, Kolozsvár.)
- SÁROSPATAKI FÜZETEK.** Protestans és tudományos folyóirat stb. Szerkeszti *Antalfi János*. Ötödik évfolyam V. füzete. Ára egész évi folyamnak 6 ft. (Jäger, S.-Patak.)
- A SZERELEMRŐL és HÁZASSÁGRÓL.** Díjazott pályamű. Irta *Barsi József*. Kiadta *Horváth Döme*. Ára 50 kr. (Kecskemét.)
- AZ ANGOL PARLAMENT és eljárása.** Irta *May Erskine Tamás*. Átdolgozta *Barsi József*. III. (utolsó) kötet. (Ráth, Pest.)
- GRÓF SZÉCHENYI** István rövid életrajza. Öt képpel. (Második bővített kiadás.) Kiadja *Kotsányi László*. Ára 1 ft. (Müller Gy. Pest.)
- Emléklap KATONA JÓZSEF** emlékszobrának Kecskeméten 1861-dik évi Május 20-kán történt leleplezési ünnepélyéről. Ára 20 kr. (Szilády, Kecskemét.)
- UTAZÁSI EMLÉKEK.** Irta *Ormós Zsigmond*. Harmadik kötet. (Pfeifer, Pest.)
- A LEVÉL.** Vigjáték. Irta *Greguss Ágost*. Ára 80 kr. (Pfeifer, Pest.)
- A MAGYARHONI TÖRVÉNYHOZÁS** történeti VÁZOLATA. stb. Kiadták *Kovács Pál* apát és *Kovács Sándor* ügyvéd. Ára 1 ft. 60. (Burger, Szeged.)
- A MAGYAR ÁRVAGYÁM** stb. Irta *Kovács Zsigmond*. Ára 1 ft. (Pfeifer, Pest.)
- MAGYARORSZÁG CSALÁDAI** címerekkel és leszármazási táblákkal. Irta *Nagy Iván*. Tizedik kötet. 1—2 füzet. *Mednyánszky — Molnár*. Ára 1 ft. 70. (Ráth, Pest.)
- BÖLCSESZETTAN.** Első kötet. TAPASZTALATI LÉLEKTAN (mint előkészítő a sajátlagos bölcészethez. Második javított kiadás. Irta *Warga János*. (Ráth, Pest.) Ára 1 ft.
- EMLÉKBESZÉD** gr. TELEKI LÁSZLÓ felett. Félegyházán, 1861-dik évi június 8-án tartotta *Szász Károly*. Szilády, Kecskemét.)
- FEJES ISTVÁN KÖLTEMÉNYEI.** Első kötet. Ára 1 ft. 20 kr. (Burger, Szeged.)
- MALVINA KÖLTEMÉNYEI.** 1861. (Ráth, Pest.)

TARTALOM.

Visszatekintés. A. J. — Wohl Janka költeményei. Salamon F. — A tyúk és a farkasverem. Gyulai P. — Előkelő világ. Gr. Sollohubtól. — Kisfaludy-társaság. — A kritikáról stb. Szász K. — Vegyes. — Üönyvek.

*). Hogy ez állandó rovatot minél teljesebbé tehessek, kéretnek a t. kiadó, illetőleg szerző urak, hogy az újonnan megjelenő művekből egy-egy példányt, vagy legalább annak egész címét, hozzánk beküldeni sziveskedjenek. A szerkesztőség.